

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ เราตั้งใจฟังธรรม เพราะวันนี้เราอุทิศสำหรับขวนขวายมาทำบุญกุศล ถ้าเราทำบุญกุศล เห็นไหม มันใกล้สิ้นปี ทั้งชีวิต ทั้งปี เราทำอะไรมา มีสิ่งใดประสบความสำเร็จ มีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง เรามาทบทวนชีวิตของเรา แล้วทำบุญกุศล ฟ้ำใหม่ เห็นไหม ปีใหม่ก็ฟ้ำใหม่ เบิกบานใหม่ ถ้าความใหม่นะ

ชีวิตทั้งชีวิต ถ้าเราคบคนดี เรามีเพื่อนที่ดี เรามีกัลยาณมิตร สิ่งนั้นเป็นมงคลชีวิตนะ มงคลชีวิต อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญจ เสวนา ไม่คบคนพาล จะคบแต่บัณฑิต คนเราเป็นบัณฑิต เราเป็นคนดี ถ้าคนดี ดีของใคร ถ้าดีของเรา เราก็มีความรู้สึกว่าเป็นคนดี

แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เทียบศีล ศีล เห็นไหม เราไม่เบียดเบียนกัน เราไม่พูดโกหกมดเท็จต่อกัน เราไม่เสพของมีนเมา นี่ถ้าเราโกหก คนโกหกทำความคิดอย่างอื่นไม่มีเลย แล้วคนจะซื้อสัตย์ ซื้อสัตย์อย่างไร ถ้าคนเราซื้อสัตย์ เห็นไหม อย่างเช่น พ่อแม่กับลูก อย่างพ่อแม่พูดกับลูก จะสอนลูก มันเป็นอุบาย เด็กมันยังเล็ก มันยังเข้าใจเหตุผลไม่ได้ อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นการโกหก

ถ้าเป็นการโกหก เราทำอะไรตรงเกินไปก็ทำไม่ได้ ถ้าเป็นคนดีนะ คนดีอยู่ที่ไหนคนก็ชอบทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าคนพาล คนเบียดเบียนกัน เราอยู่ในสังคม เราเบื่อมากเลยเรื่องคนพาล คนพาลมันขวางเขาไปหมดใจ มันทำให้เราทุกข์เรายากไปหมดเลย นี่คนพาล ที่นี้พาลข้างนอก พาลข้างใน ถ้าคนพาลมันพาลมาจากไหนล่ะ? มันพาลมาจากจริตนิสัย เราจะดูแลกันอย่างไร

พ่อแม่ปรารถนาให้ลูกเราเป็นคนดีทั้งนั้นแหละ มันต้องมีการขัดเกลา การขัดเกลา การดูแล การบ่มเพาะกันมา นี่พูดถึงทางวิทยาศาสตร์ ทางจิตวิทยาเขาทำวิจัยได้ แต่ในทางพระพุทธศาสนา นะ พระพุทธศาสนาสอนเรื่องเวรเรื่องกรรม ถ้าเวรกรรมนะ อภิชาทบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อกว่าแม่ มันมีดีมาจากหัวใจของเขาเลย เขามานะ เขาจะส่งเสริม เขาจะดูแล เขาจะรักพ่อรักแม่ เขาจะดูแล นี่ถ้าเรามีบุตร อภิชาทบุตร เราก็มีความสุข เราก็มีความพอใจของเรา

แต่เรื่องเวรเรื่องกรรมนะ นี่พูดถึงเรื่องบุตรเกิดจากเรา ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ลูกต้องกตัญญูกับพ่อกับแม่ เพราะพ่อแม่ให้ชีวิตเรามา ถ้าพ่อแม่ให้ชีวิตมา เราจะไม่ได้ตั้งใจของเรา เพราะพ่อแม่คอยจับ คอยชี้คอยบอกเรา มันน่าเบื่อน่ารำคาญ น่าเบื่อน่ารำคาญขนาดไหน โลกมันเป็นแบบนี้ โลกมันเป็นแบบนี้เพราะว่าเรามีที่เกิด เรามีพ่อแม่เป็นแดนเกิด ถ้าเรามีพ่อแม่เป็นแดนเกิดนะ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เป็นพระอรหันต์เพราะให้ชีวิตนี้มาไง ให้ชีวิตนี้มาเห็นไหม

แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์นะ พระอรหันต์คือผู้สิ้นสุดแห่งทุกข์ ฉะนั้น ถ้าสิ้นสุดแห่งทุกข์ มันพ้นทุกข์ไปแล้วมันต้องมีความสุขสิ ทำไมพระอรหันต์ของเราจับบ่นน้กละ พระอรหันต์ของเราจับบ่นนะ บ่นทุกวันเลย แต่เขาบ่นนั้นบ่นเพราะปรารถนาดี ถ้าเขาปรารถนาดีกับเรา เป็นพระอรหันต์ของลูกมันเป็นเรื่องผลของวิญญะ

แต่ถ้าเราจะเอาคุณธรรมของเราละ เราจะคบบัณฑิต คบบัณฑิตคือคบเพื่อนที่ดี เพื่อนที่ดีเขาพาเราไปไหนละ เขาชวนเราไปไหน เพื่อนที่ดีเขาชวนไปทำสิ่งที่ดีๆ ถ้าคบคนพาล คนพาลพาทำแต่สิ่งที่ไม่ดี

ถ้าในความคิดของเราละ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด นี่เราคบ เวลาความคิดมันเกิดมาจากไหน? ความคิดมันเกิดมาจากจิต จิตมันมาจากไหน เวลาเรารู้จักจิตของเราๆ คนเรามีกายกับใจๆ เราไม่รู้เรื่องหัวใจของเราเลย เราเป็นขี้ข้า เห็นไหม เราเป็นขี้ข้าของกิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจของเรา แต่เราไม่เคยเห็นใจของเรา

แต่เวลาเราศึกษาธรรม เราบอกเราเป็นชาวพุทธ มีกายกับใจๆ เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ใจมีความสำคัญ สุขความทุกข์มันอยู่ที่ใจๆ แล้วก็เวลามันสุขมันทุกข์ที่ใจ เราก็ไปอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิด ความคิดใจ มันไม่ใช่ใจ ความคิดเกิดจากใจ

ถ้าความคิดมันเป็นเรานะ ความคิดเป็นสิ่งที่ดีๆ เราปรารถนาดี มันต้องทำความดีไปกับเรา ถ้าเราปรารถนาดี ดีของโลกนะ ดีของโลกคือขยันหมั่นเพียร อาบเหงื่อต่างน้ำ นี่ดีของโลก คนดีเพราะมีหน้าที่การงาน คนดีเพราะมีการกระทำ ดีของโลกเป็นแบบนั้น

แล้วดีของธรรมละ เวลาดีของธรรมนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์นะ นี่ดีของธรรม เห็นไหม เรามาวัดมาวา ดีของธรรม เราไม่ต้องทำอะไรเลย ไม่ทำอะไรแล้วเราจะได้อะไรมา ไม่ทำอะไรเลยมันก็ไม่ได้อะไรเลยเหมือนกัน

แต่ถ้าเราไปวัด ทำด้วยอามิส สิ่งที่เป็นวัตถุทาน เราสละสิ่งนี้เพื่ออะไร? เพื่อฝึกหัดนะ วัตถุทานมันฝึกหัดหัวใจของเรา เพราะหัวใจของเรา เห็นไหม เราอบแห้งต่างน้ำ เราได้อะไรมา เราขวนขวายมา เราอบแห้งต่างน้ำมาใช้ไหม แล้วเราจะให้ไปโดยไม่มีเหตุมีผลหรือ

เรามีเหตุมีผลของเราสิ เพราะเราเสียดสละวัตถุทานไป ใครเป็นคนเสียดสละ ใครเป็นคนเสียดสละถ้ามันไม่มีเจตนา...มีเจตนา เจตนามาจากไหน? เจตนามาจากจิตใจใหม่ นี่มันฝึกจิตใจ มันฝึกหัวใจเรานี้แหละ ถ้าหัวใจเรารู้จักเสียดสละอย่างนี้ เวลานั้นมีความชุ่มชื้นของหัวใจ อารมณ์อย่างนี้ก็จะเสียดสละ ไม่ควรอยู่กับเราเลย เราจะคบบัณฑิตๆ...แล้วสละอย่างไรละ แล้วทำอย่างไรละ

สิ่งที่จะทำขึ้นมา เห็นไหม เราไปวัดไปวา สิ่งที่เราไปทำบุญกุศล ฝึกหัดเริ่มจากประเพณีวัฒนธรรม พอเราทำบุญกุศลของเรา เราฟังธรรมๆ ฟังธรรมนี้ย้อนกลับมาแล้ว ย้อนกลับมาที่ว่าเราจะคบบัณฑิต ถ้าคบบัณฑิตนะ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าเรามีสติ มีสมาธิ มีปัญญา เราจะคบ เห็นไหม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เราก็ก็นั่งในพระไตรปิฎก อันนั้นเป็นกิริยานะ อันนั้นมันชี้เข้ามาในหัวใจของเรา นั่นเป็นกิริยา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้

แต่ถ้าผู้ใดเห็นธรรมๆ ถ้าเรามีสตินะ ความรู้สึกนึกคิดหยุดแล้ว ถ้าความรู้สึกนึกคิดมันหยุด เห็นไหม เรามีสติ แล้วถ้ามันหยุดได้ หยุดได้อีก ก็คิดต่อเรื่อยๆ ไป มันคิดต่อเรื่อยๆ ไป เห็นไหม ความคิดเร็วกว่าแสง มันไปได้หมด มันเร็วมาก นี่สันตติ จนเราไม่ทัน

ฉะนั้น เวลาความคิดๆ เราว่า นี่คือความรู้สึกเรา นี่คือใจของเรา เราถึงไม่เห็นความจริง เราถึงไม่ได้คบบรรณไม แต่ถ้ามีสติ มันยับยั้งได้ๆ ความยับยั้งนั้นมันจะมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์ที่ไหนด สิ่งนี้เราถนอมรักษาใจ เราถนอมรักษาอารมณ์ของเรา อารมณ์ความคิดดี สิ่งดีเราถนอมรักษามันไว้ มันไม่อยู่กับเราหรอก

แต่ถ้าเรามีสติ เรายะลิกพุทธโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันเท่าทัน มันปล่อยวาง มันปล่อยวางสิ่งนี้ ปล่อยวางขึ้นมา ใครเป็นคนปล่อยวางละ ถ้ามันปล่อยวางขึ้นมา มันมีสติ มันก็มีสมาธิ มันมีสมาธิ สมาธิมันคืออะไร? สมาธิเกิดจากจิต ถ้าสมาธิเกิดจากจิตนะ พอมีสมาธิขึ้นมา เรา

มีสติ มีสมาธิ นี้คบบัณฑิตๆ บัณฑิตจากภายในใจ ถ้าบัณฑิตจากภายใน คบบัณฑิต บัณฑิตจะพาไปไหน พาไปไหน? พาไปภาวนามยปัญญา

เวลาปัญญามันเกิด พอปัญญามันเกิด ถ้าปัญญามันเกิด ปัญญาจะไม่เกิดขึ้นเอง เห็นไหม เวลาถ้าปัญญามันเกิดขึ้นเอง ฤทธิชีไพรในสมัยพุทธกาลเขาทำฌานสมาบัติได้ทั้งนั้นแหละ นี่ฌานสมาบัติ ฤทธิชีไพร แล้วมันมีปัญญาใหม่ ถ้ามีสมาธิแล้วปัญญามันจะเกิดขึ้นเอง ฤทธิชีไพรเป็นพระอรหันต์ไปหมดแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขาแล้ว นี่สงบได้ เดี่ยวมันก็คลายตัวออกมาได้ มันก็เสื่อมได้

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังหมด ไม่มีสิ่งใดคงที่ มันแปรสภาพของมันตลอดเวลา แม้แต่ความรู้สึกนึกคิดมันก็แปรสภาพตามผลของมัน ตามแต่ค้นหาความทะยานอยาก แต่ถ้าเรามีสติ เรามีคำบริกรรม เราพยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบได้ มันก็เสื่อมได้ สิ่งที่มีมันไม่มี คั่นคว่ำขึ้นมา มันก็คิดขึ้นมาได้ นี่ใจ มันไม่เกิดปัญญาขึ้นมาเอง ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมาเองมันก็โดยสัญชาตญาณ ปัญญาที่มันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ มันเกิดขึ้นเอง ค้นหาความทะยานอยากมันเกิดดับๆ เกิดดับของมันเอง

แล้วถ้าฝึกหัดใช้ปัญญาล่ะ ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา จิตจริง จิตสงบแล้วเวลามันนุ่มไปสู่สติปัญญา ๔ ทำไมต้องสติปัญญา ๔ เรื่องกาย เรื่องเวทนา เรื่องจิต เรื่องธรรม มันเป็นกิเลสหรือ? มันไม่เป็นหรือ มันไม่ได้เป็นกิเลส กาย เวทนา จิต ธรรม ไม่ได้เป็นกิเลส แต่หัวใจ สิ่งที่เป็นสันตติมันยึดสิ่งนี้ใจ มันแสดงออกด้วยการยึดกาย มันยึดของมัน มันหลงของมัน มันยึดกาย

เวทนา ความดีใจเสียใจ มันยึดของมัน

จิต ความเศร้าหมอง ความผ่องใส

ธรรมารมณ์ อารมณ์ความรู้สึกมันยึดของมัน แล้วใครไปยึดล่ะ

สิ่งที่ไปยึด ถ้าจิตมันจับได้ จิตมันจริงแล้ว มันเห็นตามความเป็นจริงของมัน มันใช้ปัญญา วิปัสสนา ภาวนาของมัน มันแยกแยะของมัน เห็นไหม ฝึกหัดใช้ปัญญาอย่างนี้ ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญาอย่างนี้มันยังฝึกหัดไม่ได้ เราก็ตรึกในธรรม

ที่ว่าเขตรีกในธรรม เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรีก ตรีกในธรรม
สิ่งต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นมา ชีวิตนี้มาจากไหน ชีวิตนี้เกิดมาทำไม ว่ามีเวรมีกรรม เวรกรรมมันทำให้
เราทุกข์ยากขนาดนี้ แล้วเวรกรรมมันอยู่ที่ไหน แล้วเราจะแก้ไขเวรกรรมของเราได้อย่างไร

เขาบอกให้เราเชื่อกรรม พอเชื่อกรรม แล้วกรรมเก่ากรรมใหม่ พอกรรมเก่า เชื่อกรรมสิ่ง
นั้น

กรรมคือการกระทำ ถ้ากรรมมันคงที่ตายตัว พระอรหันต์เกิดไม่ได้ ในเมื่อจิตมันมีอยู่แล้ว
ใช้ใหม่ มันมาอย่างนี้มันก็ต้องไปอย่างนี้ใช้ใหม่ ถ้ามันมาอย่างนี้แล้วเราแก้ไขอย่างไร เรา
เปลี่ยนแปลงอย่างไร เราแก้ไขอย่างไร

ให้มันเปลี่ยนแปลงของมันไป เห็นใหม่ คุณมันพัฒนาไป ถ้าพัฒนาไป มันพัฒนาของมันขึ้น
ไป มันแก้ไขได้ใจ แต่มันแก้ไขด้วยภาวนามยปัญญา มันไม่ใช่แก้ไขที่ว่าเราไปแก้กรรมๆ แก้กรรม
เอาอะไรมาแก้ แก้กรรมก็นั่งสมาธิ นี่แก้กรรม ถ้าแก้กรรมได้ มันพิจารณาของมันได้ นี่พูดถึงมัน
เป็นความจริงขึ้นมา มันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา มันจะถอดมันจะถอนของมัน

ในเมื่อ อเสวนา จ พาลานํ ปณฺหิตานญฺจ เสวนา เราเป็นมงคลชีวิต ถ้ามงคลชีวิตของเรา ทั้ง
ชีวิตของเรา เราทำมา เราทำของเรา เราเกิดมา เราประสบสิ่งนี้มา มันเป็นผลของวิญญูะ การเกิด
เป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี่เกิดได้ยากมาก เพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดมันมี
มหาศาล ต่างคนต่างแย่งกันมาเกิด แต่มันมีสายบุญสายกรรมของคนใจ นี่อดีตสมบัติของจิตที่มัน
ทำมา มันถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ ฉะนั้น พอเกิดเป็นมนุษย์มันมีกายกับใจสมบูรณ์แบบแล้วละ มีกาย
กับใจนะ สถานะของสังคม สถานะของเรา สถานะต่างๆ มันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ที่นี้พอเป็นอีกเรื่องหนึ่ง พอเราเกิดมาแล้วเรามีสถานะนี้มา แล้วเรามองข้ามใจ มองข้ามไป
นี่เราจะแสวงหาโลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันเป็นธรรมะเก่าแก่ ถ้าแสวงหาสิ่ง
นั้นมันก็ส่งออกไปหมด มันเป็นมงคลชีวิตใหม่ละ เกิดมาในวิญญูะ ผลของวิญญูะ สิ่งนั้นก็ได้อมา
ประดับชีวิตนี้เท่านั้นเอง แต่ชีวิตนี้เวลาถ้ามันเวียนว่ายตายเกิดไปละ

แต่ถ้ามันทำในปัจจุบันนี้ เห็นใหม่ ในเมื่อมีหน้าที่การงาน เราก็ทำของเราแล้ว ทำแล้วเรา
ไม่คิดมัน เราไม่ยึดมัน เราก็มีความทุกข์น้อยหน่อย ถ้าเรายึดมัน คิดมัน คุณิ คนที่ตระหนี่ถี่เหนียว

เขาหามาได้ เขาตระหนี่ถี่เหนียวมาแล้ว เขาใช้จ่ายไม่เป็นประโยชน์กับเขา เขาไม่ใช้จ่ายเพื่อจิตใจของเขา ให้พัฒนาของเขา เขาได้ประโยชน์อะไร เขาก็เสียประโยชน์ของเขาไปนะ

จิตใจเราเป็นธรรมชาติ สิ่งใดมา สิ่งที่เป็นประโยชน์กับชีวิตเรา เราก็ใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตของเรา แต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์กับบุญกุศลจากหัวใจของเรา เราก็ทำสิ่งนั้นไป แล้วถ้าคนมีสติมีปัญญามากขึ้นนะ จะภาวนาเดี๋ยวนี้ จะทำความเป็นจริงเดี๋ยวนี้ ตั้งลมหายใจเข้านี้ก็พุท ลมหายใจออกนี้ก็โห เห็นไหม ไม่หายใจทิ้งเปล่าๆ

การหายใจนี้เป็นสิ่งที่ให้ออกซิเจนเข้าหัวใจ มันเป็นการดำรงชีวิตอยู่แล้ว แต่ถ้ามีสติ ตามลมเข้าและตามลมออกอันนี้ นี่ตามลมเข้าและตามลมออก ไม่ปล่อยมันทิ้งเสียเปล่าๆ ทั้งๆ ที่หายใจเข้าและหายใจออกนี่เป็นการดำรงชีวิตอยู่แล้ว ถ้ามีสติเกาะไว้มันก็เป็นอานาปานสติ เกาะไว้เกาะไว้ใครเป็นคนเกาะ? จิตเป็นคนเกาะ จิตมันชัดเจนขึ้นมาใช่ไหม ถ้าจิตมันชัดเจนขึ้นมา ถ้ามันชัดเจนขึ้นมา มันสงบระงับเข้ามา สงบระงับเข้ามา “สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

เราไปหาทรัพย์สมบัติ ไปหาความสุขจากภายนอก มันเป็นสุขเวทนา ทุกขเวทนา สุขเกิดขึ้น สุขตั้งอยู่ แล้วสุขดับไป ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ แล้วทุกข์ดับไป แต่ถ้ามันสงบเข้ามา นี่ตัวตนของเรา เราไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลย หัวใจของเราถ้ามันสงบเข้ามา อันนี้มันสุขของมัน มันพอใจของมัน มันเป็นความจริงของมัน

ถ้าความจริงของมันนะ แล้วมันย้อนกลับ เวลามันฝึกหัดใช้ปัญญาขึ้นมา ฤทธิชีไพรเขาทำ ความสงบของใจได้ แต่เขาไม่มีอำนาจวาสนาที่จะเดินมรรคให้เป็นความจริงขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สร้างบุญกุศลมาเป็นพระโพธิสัตว์ เกิดที่สวนลุมพินีวัน “เราเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” ทั้งที่เพิ่งเกิด แต่ด้วยอำนาจวาสนาที่เต็มมา

แล้วเวลาออกเรืออีก ๖ ปีนั้น เพราะได้สร้างอำนาจวาสนามาแบบนี้ เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” ตอนที่เกิดนะ แต่เวลาทำความเป็นจริงขึ้นมา อาสวกษยญาณ ทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันนั้นต่างหาก สิ่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน สอนตรงนี้ วิชชา ๓ บุญเพนิวาสนุสติญาณ จุตุปปาตญาณ อาสวกษยญาณ ธรรม อวิชชา ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นไก่อ้วแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา

เราก็เหมือนกัน เราก็มีกายกับใจเหมือนกัน ทีนี้เรามีอำนาจวาสนาขนาดนั้นไหม เราก็บอก
ว่าเราไม่มีอำนาจวาสนาขนาดนั้น เราทำของเราไม่ได้ เราทำของเราไม่ได้

เรามีกายกับใจเหมือนกัน เวลาเกิดเป็นมนุษย์เกิดเป็นมนุษย์เท่ากัน เวลาสถานะมีกายกับใจ
เหมือนกัน ถ้าทำ ทำได้เหมือนกัน แต่เราจะมีสติมีปัญญา มีอำนาจวาสนาบารมีขนาดไหน มี
ความคิด มีการกระทำไหม เวลานั่งสมาธิ ๕ นาที ๑๐ นาที เราก็ทนไม่ไหวแล้ว เคนจกรรม เห็น
ไหม คุณครูบาอาจารย์ของเราเคนจกรรมทั้งวันทั้งคืนเลย

เวลามรรค ปัญญามันเคลื่อนแล้ว ปัญญามันหมุนแล้ว เคนจกรรมได้ทั้งวันทั้งคืน เพราะ
อะไร เพราะมันเห็นผลไง มันเห็นผล มันอยากได้ มันอยากเป็นไปไง แต่ถ้าเราทำไม่ได้ เราทำ
อะไรเราก็ท้อแท้ๆ เพราะจิตใจ เห็นไหม มันเป็นความคิดแบบโลก โลกก็ปัญหา ถ้าโลกุตตร
ปัญญา จิตสงบแล้ว ถ้ามันเดินของมันไปแล้วมันจะเป็นความจริง นี่พูดถึงว่าถ้าคบบรรณๆ ใ

โลกมันน่าเบื่อหน่าย มันน่าเบื่อหน่าย แต่มงคลชีวิต ถ้าเรามีเพื่อนที่ดี เรามีหมู่คณะที่ดี
คบบัณฑิต ถ้าคบบาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล นี่ถ้าเราจะคบบจากสังคม

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา ความคิดที่ชั่วนั้นคือพาล ความคิดที่ดีนั้นคือบัณฑิต แล้วเราจะคบบ
กับใคร เรามีสติมีปัญญา เราเลือกคบบได้ ถ้าเลือกคบบ นี้วิญญาณาหาร เห็นไหม บอกว่า
สัมมาอาชีวะๆ สิ่งที่เขาดำรงชีวิตด้วยสัมมาอาชีวะ แต่ถ้าดำรงชีวิตด้วยหัวใจ ใจมันมีสติมีปัญญา
สร้างคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจ จะเป็นสมบัติของเรา เป็นมงคลชีวิตกับเรา เอวัง